

توحید در نگاه عقل و دین

محمدباقر شریعتی سبزواری

بوستان کتاب
۱۳۹۰

تقدیم به:

- دلباختگان حقیقت که مرغ دلشان در گستره آسمانها و زمین پرواز می‌کند تا به حقیقت مطلق برسند؛
- آنان که با یاد خدا آرام گرفته‌اند؛
- و به جوانان خداپرست و پرستشگران خداخواه؛ آنان که در پی گم‌گشته خویشانند.

✽ توحید در نگاه عقل و دین

فهرست مطالب

۱۷	پیش‌گفتار
۲۱	مقدمه
۲۷	ضرورت بحث درباره‌ی خداشناسی
۲۷	یکم) زندگی معنوی و عقلانی انسان
۲۸	دوم) ساختار وجود انسان
۳۵	فواید ایمان به خدا
۳۶	سوم) توجه به فلسفه‌ی خلقت
۳۹	خداپرستی همزاد بشریت
۴۱	فایده‌ی دین و خداپرستی
۴۴	مفهوم خداپرستی و دین‌باوری
۴۷	آرامش روان
۵۰	خداپرستی پایگاه اخلاق
۵۱	احساس حفاظت و حراست

۵۲	نقش ایمان به خدا در جامعه
۵۲	۱. اصل یگانگی
۵۴	۲. ظلم‌زدایی
۵۵	۳. تعاون و همیاری
۵۷	اصالت و دوام مذهب خداپرستی
۶۲	نقش ایمان به خدا در زندگی بشر
۶۳	انسان و جمال مطلق
۶۷	راه‌های خداشناسی
۶۷	راه اول: راه دل یا فطرت
۶۸	اعتراف دانشمندان
۷۱	خدا در تفکر عرفانی
۷۳	راه دوم: طبیعت و نظم
۷۵	نظام مشهود در عوالم سه‌گانه
۷۵	نظم در جهان بالا (کرات)
۷۸	نظم در عالم بی‌نهایت کوچک اتم
۸۱	نظم در وجود انسان
۸۶	تصویری از حساب احتمالات
۸۸	راه سوم: علوم حسی و طبیعی
۸۸	شعور مرموز موجودات زنده
۸۹	انواع راه‌یابی
۹۱	بررسی نظریه اول
۹۳	بررسی نظریه دوم

فهرست مطالب * ۹

۹۵	نظریهٔ لاوازیه
۹۶	پاسخ به استدلال مادیون
۱۰۰	هدایت و نظم از نظر قرآن
۱۰۳	هدایت ابداعی
۱۰۴	ایجاد و خلق عضو جدید
۱۰۴	کشف نیازمندی، بدون وساطت تعلیم و تعلم
۱۰۸	تمثیل
۱۱۰	راه چهارم: عقل و فلسفه
۱۱۰	برهان حرکت
۱۱۱	۱. دگرگونی و تحول جهان
۱۱۲	۲. عمومیت حرکت
۱۱۶	ویژگی‌های حرکت
۱۱۶	۱. نظم و انتظام
۱۱۶	۲. تداوم حرکت‌ها
۱۱۶	۳. هماهنگی حرکت‌ها
۱۱۷	۴. هدف‌مندی
۱۱۷	۵. هدایت
۱۱۸	۶. تکامل تدریجی
۱۱۸	۷. حرکت‌های ضروری و جنبی
۱۱۹	مکانیزم حرکت
۱۱۹	آیا تضاد عامل حرکت است؟
۱۲۰	تعمیم اصل تضاد
۱۲۱	نتیجه‌گیری از برهان حرکت

۱۰* توحید در نگاه عقل و دین

- ۱۲۳..... بن‌بست‌های مادی‌ها
- ۱۲۴..... عامل اولین حرکت
- ۱۲۵..... نتیجه نهایی
- ۱۲۵..... شیوه متکلمان اسلامی در حرکت
- ۱۲۷..... شیوه ابراهیمی
- ۱۲۸..... لطایف و نکات تفسیری
- ۱۳۰..... تمام حرکات، اسم الله هستند
- ۱۳۱..... راه پنجم: تأمل در پدیده حیات در زمین
- ۱۳۲..... خلاصه مطالب
- ۱۳۴..... راه ششم: برهان صدیقین

۱۴۵..... قرآن و راه‌های خداشناسی

- ۱۴۸..... مادیون چه می‌گویند؟
- ۱۵۰..... استحکام و استواری یک مذهب

۱۵۳..... راه‌های خداشناسی از نگاه امام علی

- ۱۵۳..... توحید در نگاه علی
- ۱۵۵..... آیه فطرت و خداشناسی
- ۱۵۶..... توحید از منظر علوی
- ۱۵۸..... راه اول) اتقان صنع، نظم و حکمت
- ۱۶۱..... راه دوم) شکستن همت‌ها و تصمیم‌ها
- ۱۶۴..... راه سوم) معرفت عقلی و فلسفی
- ۱۶۵..... یک اعتراف غم‌انگیز

فهرست مطالب * ۱۱

۱۶۵..... خدا یعنی چه؟

۱۶۷..... خدا در نهج البلاغه

علل گرایش به مادی گری ۱۷۳

۱۷۷..... ۱. تعریف نادرست از مفاهیم خدا و دین

۱۷۸..... ۲. واکنش در برابر خشونت‌های کلیسا

۱۸۰..... ۳. سنجش بر مبنای علوم طبیعی

۱۸۱..... ۴. غرور بی جا

۱۸۲..... ۵. عدم آگاهی از مذهب اسلام

۱۸۳..... ۶. ابطال فرضیه‌های علمی

چگونه درباره خدا بیندیشیم؟ ۱۸۵

۱۸۹..... صفات الهی

۱۹۰..... ۱. توحید ذاتی

۱۹۱..... ۲. توحید صفاتی

۱۹۲..... صفات ثبوتی و سلبی

۱۹۳..... ۳. توحید افعالی

۱۹۴..... صفات سلبی و دلیل نفی آن

شناخت خدا به صفات و اسما ۲۰۵

۲۰۷..... اسما و صفات چیست؟

۲۰۹..... صفات و نام‌های «الله» در قرآن

۲۱۰..... توحید و یکتایی «الله»

۱۲* توحید در نگاه عقل و دین

۲۱۱	چگونگی سلوک در معرفت توحیدی
۲۱۲	دلایل توحید
۲۱۲	دلیل اول: برهان فرجه
۲۱۴	دلیل دوم: تعدد خدا، تکثر نمایندگان
۲۱۶	دلیل سوم: برهان تمنع
۲۱۷	دلیل چهارم: برهان فرجه در نگاه بوعلی سینا

توحید و شرک ذاتی

۲۲۱	۱. توحید ذات و شرک ذاتی
۲۲۶	۲. توحید و شرک صفاتی
۲۲۹	۳. توحید و شرک افعالی
۲۳۱	رابطه توحید و جبر
۲۳۶	دو مثال روشن
۲۳۸	۱. توحید در خالقیت
۲۳۸	۲. توحید در ربوبیت
۲۴۰	۳. توحید در رازقیت
۲۴۲	۴. توحید در اطاعت
۲۴۳	۵. توحید در مالکیت
۲۴۴	اثر تربیتی توحید در مالکیت
۲۴۵	۶. توحید در قانون‌گذاری

توحید در عبادت

۲۴۷	معنا و ملاک در عبودیت

فهرست مطالب * ۱۳

۲۴۹	یکتاپرستی
۲۵۰	تقدم و تأخر توحید و شرک
۲۵۱	تقدم شرک بر توحید از نظر هیوم
۲۵۲	علل پیدایش بت پرستی
۲۵۴	بت پرستی در نگاه علامه طباطبائی
۲۵۷	توحید در عبادت و آزادی
۲۵۹	مذاهب بت پرستی
۲۶۰	بت پرستی در عربستان
۲۶۰	یکم) هم سوئی با اهل کتاب
۲۶۱	دوم) پیکار با شرک در ربوبیت
۲۶۲	سوم) مبارزه غیر مستقیم
۲۶۲	نیاز انسان به معبود واقعی
۲۶۴	فداکاری در راه معبود
۲۶۵	مرز توحید و شرک
۲۶۹	توحید و شرک و ریا
۲۷۰	شرک و ریا
۲۷۲	محبوبیت اجتماعی، شرک نیست
۲۷۳	شرک از منظر قرآن
۲۷۷	آفت های توحید در عبادت
۲۷۹	ماده و طبیعت
۲۸۲	زیان ها و خطرهای شرک
۲۸۲	۱. ذلت و خواری

۱۴* توحید در نگاه عقل و دین

- ۲۸۳..... ۲. تکیه بر منطق بی بنیاد.....
- ۲۸۳..... ۳. اتخاذ معبودهای بی خاصیت و ناتوان.....
- ۲۸۵..... ۴. حبط اعمال.....
- ۲۸۶..... ۵. تباهی جهان.....
- ۲۸۷..... ۶. تکامل و رهایی از اسارت.....

توحید در عبادت و توسل..... ۲۸۹

- ۲۹۷..... توسل به اسباب معنوی.....
- ۲۹۹..... توحید و توسل به ارواح اولیا و انبیا.....
- ۳۰۱..... توحید و زیارت اهل قبور.....
- ۳۰۵..... آیا ساختن مقبره شرک است؟.....
- ۳۱۱..... سیره اصحاب و تابعین.....
- ۳۱۲..... عقل.....
- ۳۱۲..... فتوهای علمای سنی و شیعه بر مشروعیت زیارت رسول خدا.....
- ۳۱۴..... شفا در خاک.....
- ۳۱۴..... مطلوبیت استغاثه.....
- ۳۱۶..... شفاعت و توحید.....
- ۳۱۷..... حیات پیامبران پس از رحلت.....

توحید افعالی..... ۳۱۹

- ۳۲۴..... افعال خداوند، قانون مند است.....
- ۳۲۵..... آیا افعال خدا هدف دار است؟.....
- ۳۲۶..... مشیت خدا.....

فهرست مطالب * ۱۵

۳۲۶	توحید افعالی در قالب قضا و قدر.....
۳۳۳	آیا قضا و قَدَر قابل تغییر است؟.....
۳۳۶	نقش ایمان به قضا و قدر.....
۳۳۹	مناظره امام رضا و مروزی درباره اراده.....
۳۵۱	نمونه‌هایی از بداء در قرآن.....
۳۵۲	فرق نسخ و بداء.....
۳۵۵	مسئله قضا و بداء.....
۳۶۲	مناظره امام هشتم با مروزی در موضوع بداء.....

۱۶ * توحید در نگاه عقل و دین

پیش‌گفتار

یکم) کتابی که پیش روی خوانندگان ارج‌مند قرار دارد، مجموعه مقاله‌هایی است که به عنوان متن درسی در مجله با معارف اسلامی آشنا شویم، تدوین شده و مورد ارزیابی، نقد و بررسی متفکران و مشترکان قرار گرفته و اکنون پس از تکمیل، اصلاح و بازنگری مجدد منتشر می‌گردد.

با توجه به نیاز جامعه و هجوم شبهه‌های فرهنگ الحادی، لازم دانستم پس از بازنگری کامل و افزودن مباحث ضروری، به صورت کتابی در اختیار نسل بالنده جوان، صاحبان خرد و دوست‌داران مباحث الهی بگذارم، امیدوارم راه‌گشا باشد!

دوم) اصول عقاید در باورهای دینی، امری تحقیقی و استدلالی است و تقلید و تبعید در آن راه ندارد، به همین علت، مراجع تقلید مطابق قرآن و سنت، لزوم تقلید را منحصر در فروع دین قرار داده و در اصول دین آن را حرام تلقی نموده‌اند؛ بنابراین، بر هر زن و مرد مکلفی واجب است که در اصول عقاید - که توحید در رأس آن قرار دارد - تحقیق کرده، با دلیل و برهان در این میدان به یقین برسند، از این‌رو، نگارنده سعی دارد در این پژوهش با طرح پرسش‌ها و اشکال‌ها، سالکان راه حقیقت و جوانان کنجکاو و حق‌طلب را با هر عقیده و مذهبی که دارند، یاری رساند تا بتوانند به کمک عقل و برهان، به نتیجه مطلوب و باور معقولی در خداشناسی دست یابند. اینک

عصاره تمام تحقیقات و انبوهی از معلومات و تجربیات را به محضر خوانندگان ارجمند و متفکران عزیز تقدیم می‌دارم، تا چه قبول افتد و چه در نظر آید!

سوم) این جانب با برخوردهای بسیاری که با قشرهای مختلف فکری و فرهنگی داشته و دارم، به ویژه گفت‌وگو و مناظره‌های قابل توجهی که با هواداران مکاتب مادی در زندان‌های طاغوتی داشتم و هم‌چنین، متجاوز از هجده سال در مسئولیت واحد پاسخ به سؤالات دفتر تبلیغات اسلامی، انجام وظیفه نموده و با پرسش‌های کتبی، تلفنی و حضوری فراوانی مواجه بوده‌ام، بر این باورم که مباحث دینی باید با شیوه مدرن، تعقیب و تدوین گردد و بهترین راه، این است که در گام نخست، به این پرسش‌ها پاسخ داده شود: چرا بشر باید در پی تحقیق از خدا و دین صحیح باشد و نقش خداپرستی را در زندگی فردی و اجتماعی بدانند؟ زندگی بدون اعتقاد به خدا، چه خطرهایی به بار می‌آورد؟

پس از طی این فرآیندها، آنگاه باید به مسائل خداشناسی و اثبات آن پرداخت. روش و اسلوب ما در این کتاب نیز بر این اساس است.

چهارم) دلایل عقلی را با راهنمایی و ارشادهای منطقی قرآن و سنت و هم‌چنین نکته‌های نغز شاعرانی که از عمق جان و روان، اشعاری درباره خداپرستی و معنویت سروده‌اند، درآمیختم تا از نظر استدلالی، راهنمای عقل و فطرت درونی باشد و به بحث توحید، ظرافت و لطافت خاصی ببخشد، چرا که به گفته اهل ذوق و عرفان، در این‌گونه مباحث، تنها به استدلال عقلانی نباید بسنده کرد، بدین جهت نام کتاب را توحید در نگاه عقل و دین گذاشتم تا خوانندگان بدانند که شیوه ما فلسفی و کلامی محض و خشک نیست. در عین عقل محور بودن، از الهام‌های فطری، متون دینی و ذوقیات بشری و نظریات نوابع جهان نیز بهره برده‌ایم.

پنجم) مسئله توحید، همانند معاد، به مذهب خاصی اختصاص ندارد؛ تمام پیروان ادیان، بلکه همه حق‌جویان و پویندگان راه حق در این وادی باید با دلیل عقلی و

پیش‌گفتار * ۱۹

منطقی گام برداشته، به نفی و اثبات پردازند و از سوی دیگر، دین‌باوران نیز شبهه‌های مخالفان و پرسش‌های جویندگان راه دین را پاسخ داده، موانع را از پیش روی شکاکان و لادریون برطرف سازند، از این رو، محتوای این کتاب برای گروندگان تمام مذاهب جهان، به‌ویژه نسل تحصیل‌کرده و مبلغان آنان مفید خواهد بود تا به کمک این مطالب، بهتر بتوانند به مناظره با ملحدان و شکاکان پردازند و حق‌طلبان را به صراط مستقیم توحید رهنمون باشند.

ششم) این کتاب یک بار در سال ۱۳۸۳ توسط «نشر روح» منتشر و از آن استقبال شد، اما برخی از دانشجویان، بحث‌هایی از کتاب را سنگین و قسمتی را مجمل تشخیص دادند، از این رو، چند سالی دست‌نگه داشتم و اصلاحات نهایی آن را انجام دادم. حال، به امید این که این کتاب برای پیروان مذاهب، مفید واقع شود و آنان را یاری رساند، آن را در اختیار جوانان و محققان قرار می‌دهم.

محمد باقر شریعتی سبزواری

قم - ۱۳۸۹

۲۰* توحید در نگاه عقل و دین

مقدمه

یکم) خداشناسی و اعتقاد به آفریدگار جهان، حقیقتی عقلانی، از باب قانون علت و معلول و عشقی ذاتی و فطری، از نظر روانی محسوب می‌شود. تمام افراد بشر بر این باور نهادینه شده‌اند که گویا وظیفه ذاتی آن‌ها جست‌وجو از واجب متعال و پرستش حضرت باری تعالی می‌باشد، بدین جهت، انسان منهای خدا نمی‌تواند زندگی شرافت‌مندانه و معقولی داشته باشد، بلکه آرامش واقعی در سایه ایمان به خدا میسور می‌باشد:

دل گواه است که در پرده دل‌آرایی هست

هستی قطره گواه است که دریایی هست

هر که در بحر عدم رفت نیامد بیرون

گوئیا در پس این پرده تماشایی هست

امروز اکثریت قریب به اتفاق ملل جهان، مذهبی هستند و هر دین و مسلکی نیز ایمان به خدا را در رأس مسائل اعتقادی و عملی خود قرار داده است، طوری که دین منهای خدا هرگز دین و آیین به حساب نمی‌آید و در یک کلام، مکاتب بشری بر دو گونه است: مکتب خداباوری که به اکثریت انسان‌ها در هر زمان و مکان بر می‌گردد و مکتب الحادی که اقلیت بسیار اندکی در هر عصر و زمان هستند، اینان انکار خدا را

سرلوحهٔ مکتب خویش قرار داده‌اند و به زبان، منکر، اما در ذاتشان مؤمن به خدا می‌باشند. پیروان مکتب الحادی تنها به نفی خدا بسنده نکرده و نمی‌کنند، بلکه به کمک شیاطین جنی؛ آنان که از سردمداران مسلک‌های مادی به حساب می‌آیند، پیوسته، ادیان الهی و باور مقدس «خداواری» را در معرض تهاجم و حملات بی‌امان قرار داده‌اند و هر روز شبهه تازه و سفسطه‌ای بی‌پایه مطرح می‌کنند. هواداران مکاتب دینی باید همواره به شبهات ملحدان و هواداران ابلیس پاسخ مناسب بدهند.

دوم) خداشناسی از اصول عقاید تمام ادیان جهان است و تقلید و تعبد در آن روا نیست. هرکس باید درخور استعداد و به میزان ظرفیت و علم و آگاهی خود، در آن به تحقیق بپردازد، از نظر اسلامی نیز تقلید در اصول اعتقادات، حرام و تحقیق و مطالعه واجب می‌باشد. کتاب حاضر در این راستا تدوین گردیده تا راهنمای تحقیق محصلان و پژوهش‌گران قرار گیرد.

سوم) در میان هجوم گسترده‌ای که بر اصول عقاید و فرهنگ دینی می‌شود، بر هیچ مسئله‌ای چنین حمله‌ای صورت نگرفته و نمی‌گیرد. بی‌تفاوتی خداواریان در این گونه هجوم‌ها، بسیار جای تأسف است. پیروان ادیان باید بیش از گذشته احساس مسئولیت کرده، قطع نظر از پاسخ به شبهات، متقابلاً ارکان مکتب ملحدان را در معرض حملات منطقی و عقلانی قرار دهند و آتش توپخانه‌های آن‌ها را برای همیشه خاموش نمایند. مهم‌ترین منادیان ادیان - که روحانیان مذاهب می‌باشند - باید در صف اول جبهه به پیکار و دفاع پردازند و دشمنان را عقب برانند و گرنه بسا ممکن است تبلیغات ملحدان، جوانان را از حق منحرف کرده، به شیطان‌پرستی و عرفان‌های نوظهور و انحرافی دعوت نماید و سرانجام آنان را به پوچی و لابلالی‌گری بکشاند. اغلب آن‌ها از طریق نفی خداپرستی وارد نمی‌شوند، بلکه با عرضه مذاهب رنگارنگ و عرفان‌های پوچ، زیرساخت‌های اعتقادی مردم را سست می‌کنند لذا، این کتاب

می‌تواند برای پیروان تمام ادیان الهی سودمند و کارساز باشد، چرا که در این مجموعه، تنها به دلایل عقلانی و مرتکزات وجدانی و فطری و روانی تکیه شده است و از مسائل تعبدی، کاملاً پیراسته است و اگر آیه و حدیثی هم آورده شده، بیشتر جنبه راهنمایی دارد و عقل و فطرت را شکوفا می‌سازد.

از مطالب دانشمندان مشهور جهان نیز در این اثر استفاده شده که برای همه موحدان مفید است.

کتاب‌های فراوانی درباره خداشناسی نوشته شده که بیشتر آن‌ها مشتمل بر یک سلسله براهین منطقی و عقلانی است که از حوصله و فهم جوانان به دور است، وانگهی اکثر جوان‌ها در جست‌وجوی خدایی هستند که با دلایل وجدانی و فطری، آن را بفهمند و برای شبهاتی که شیاطین جن و انس، به صورت سطحی و عوامانه مطرح کرده و در اذهان آن‌ها مانده است، جواب قانع‌کننده داشته باشند؛ مثل این‌که: اگر خدا علت اصلی به وجود آورنده جهان است، پس خود او را چه کسی خلق کرده است؟ و اگر خدای متعال، حکیم و مهربان است، پس چرا این همه مصائب، ناکامی‌ها، زلزله‌ها و توفان‌ها را خلق می‌کند؟ چرا یک عده کامیاب و جمعی ناکام می‌باشند؟ اگر خدا می‌دانست ابلیس باعث گمراهی انسان‌ها می‌شود، پس چرا او را آفرید؟ خدا در کجا قرار دارد؟ در آسمان‌هاست یا مکان ندارد؟ آیا نور است؟ آیا خداوند می‌تواند سنگی را بسازد که خودش نتواند آن را بردارد؟ چرا خداوند ظالمان و ستم‌گران را پیش از این که دست به جنایت بزنند نابود نمی‌کند؟

چرا خداوند موجودات موزی و درنده، همچون مار و عقرب و شیر و پلنگ را خلق کرده است؟ خداوند به چه هدفی عالم و آدم را آفرید؟ چرا غالباً، ظالمان را بر مظلومان حاکم قرار می‌دهد؟ گاهی برخی از محرومین می‌پرسند: خدا چرا مرا آفرید؟ پاسخ داده می‌شود: برای رسیدن به تکامل علمی، اعتقادی و اخلاقی، او در پاسخ می‌گوید: من چنان در وادی مشکلات غوطه‌ورم که نه تکامل علمی را

می‌خواهم نه قرب الهی را، من در این شرایط، طالب مرگ هستم، با توجه به این سرنوشت غم‌انگیزی که دارم، نمی‌دانم او چرا مرا آفریده است؟ می‌گویند: خداوند بعضی را خوش‌شانس و بعضی را بدشانس قرار داده، این نوع تبعیضات را چرا به وجود آورده است؟ آیا ذات اقدس الهی، نسبت و قرابتی با برخی از بندگانش دارد؟

صحیح است که اغلب جوان‌هایی که پیرو مذاهب الهی هستند، خدا را برطبق عقل و فطرت قبول دارند، ولی ده‌ها سؤال در این موضوع، آنان را رنج می‌دهد. متأسفانه کتاب‌های خداشناسی از این گونه شبهات طفره رفته‌اند، در صورتی که این قبیل کتاب‌ها باید به گونه‌ای خدا را معرفی کنند که تمام شبهات آن‌ها برطرف شود. نگارنده در این نوشتار، چنین اهدافی را دنبال می‌کند و با این جهت‌گیری خاص، مباحث خداشناسی را مطرح می‌سازد تا جوانان و پیروان مذاهب، پاسخ‌های مناسب را دریافت نمایند. ما باید به گونه‌ای معرفت به خدا را برای نسل‌های حاضر تدوین و ترسیم نماییم که خدای متعال رنگ بشری نداشته باشد. ما معتقدیم انسان فطرتاً الهی است، نه مادی. مادی‌گری یک جریان انحرافی است که مخالف با فطرت، عقل و دل می‌باشد. پس باید تحقیق کنیم تا کشف شود چرا برخی از افراد، خداگریز و مذهب‌ستیزند؟

به عبارت دیگر، خداگرایی و خداپرستی، حکم صحت و سلامت بشر را دارد و گرایش‌های مادی یک نوع بیماری است، از نظر منطقی، از سر سلامت بشر نباید پرسید، زیرا سلامت و صحت، یک جریان طبیعی در نظام خلقت است، ولی بیماری، خروج از اعتدال مزاج است، باید علت آن را شناخت و درمان کرد. این نظریه درست برخلاف برخی کتاب‌های تاریخ ادیان است که بعضی از نویسندگان می‌گویند: چرا بشر گرایش به دین و خدا پیدا کرد. آیا خداشناسی مولود ترس است، یا جهل به علت‌هاست. این موضوع را در جای مناسب مطرح خواهیم کرد.

در کتاب اثبات وجود خدا که چهل مقاله از دانشمندان دنیا در آن تدوین شده و هر کدام از آن‌ها، از رشته تخصصی خود، خدای متعال را بررسی کرده‌اند، یکی از آن دانشمندان به نام «والتر اوسکارلند» بحثی دارد که چرا عده‌ای حتی دانشمندان به مادی‌گری روی آورده‌اند. وی دو علت را ذکر می‌کند که یکی از آن‌ها، نارسایی مفهومی است به نام خداشناسی که والدین در خانه‌ها یا کشیش در کلیساها، به افراد تعلیم می‌داده‌اند، چنانچه گاهی در خانه‌های مسلمانان و در مناظر و مجالس نیز بعضاً با همین نارسایی‌ها مواجه هستیم. می‌گویند: خداوند نور است، یا خدا کسی است که جهنم سوزانی دارد. از جانب دیگر، انسان‌ها همواره در مباحث الهیات، گرایش به اوهام و خرافات دارند، مسیحی‌ها خدا را پدر آسمانی قلمداد کرده و می‌کنند، گویا بشر به شکل خدا درآمده است. از سوی دیگر حاکمان ستم‌گر و زورگو، خود را سایه خدا در زمین می‌پنداشتند و تمام مظالم و خون‌ریزی‌ها را به حساب خدا و دین می‌گذاشتند. مظلومان و مغضوبان زمین نیز با خود می‌اندیشیدند که اگر احکام دین به این میزان، خشن و منادیان و حاکمان دین به این اندازه، بی‌رحم، فرصت‌طلب و سرکوب‌گرند، من چنین خدایی را قبول ندارم، غافل از این که خداوند یار مظلومان و خصم ستم‌گران است، منتها به آن‌ها مهلت می‌دهد تا متنبه شوند و یا اسب شقاوت را بیشتر بتازانند؛ از این رو باید خدا را آن‌گونه که شایسته و بایسته است بشناسیم و معرفی کنیم. ما نخست از طریق فطرت دل وارد اثبات خدا، بلکه تشریح آنچه در نهاد بشر است می‌شویم، سپس به راه‌های دیگر می‌پردازیم.